

7655 ||
K. VERVOLT

Duplum

Mõningaid andmeid

Põltsamaa ajalooost

Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis
(Dorpatensis)

155764

1777 a. Põltsamaa lossi ehitamine
1775 a. Põltsamaa lossi ehitamine
1771 a. Põltsamaa lossi ehitamine

MUISTNE ISESEISVUSAEG.

ORDUAEG 1184—1561.

- ⁴1223 a. p. Kr. augusti kuul heitis Saksa Mõõgavendade Ordu Põltsamaa enda alla.
- 1234 a. Põltsamaa kiriku ehitamine. Siis elas siin voigt.
- 1272 a. Põltsamaa Lossi asutamine ordumeister Otto v. Rodensteini poolt.
- 1343 a. Vastuhakkamine ordu võimule Jüriöööl.
- 1502 a. tegid venelased Põltsamaa lossi kivivaremeks.
- 1518 a. nimetatakse „Burgflecken“ Põltsamaad esimest korda.
- 1558 a. Vene-Liivi sõja algus.
- 1558 a. riisusid venelased Põltsamaa lossi uuesti paljaks.

POOLAAEG.

- 1561 a. 28 nov. kirjutati Vilnas alla Liivimaa allaheitmise leping Poolale.
- 1571 a. asus siia Kuningas Magnus elama.
- 1572 a. sattus Põltsamaa loss rootslaste kätte.
- 1577 a. põgenes kuningas Magnus Põltsamaalt Kuuramaale.
- 1578 a. 15 juulil purustasid venelased ja tatarlased Põltsamaa ja ümbruse. Hulk naisi ja tütarlapsi viidi Pihkva turule, kus maha müüdi.
- 1583 a. suri kuningas Magnus.
- 1600 a. lõhuti Põltsamaa kirik Poola-Rootsi sõja aja ära.

ROOTSIAEG.

- 1601 a. algas Rootsi aeg. Põltsamaal elas 34 „bürgerit“ oma maja platsidega. Nad pidasid ülal haigemaja ja oma kiriku.
- 1623 a. kingiti Põltsamaa loss rootsi feldmarschall Hermann v. Vrangelile.
- 1629 a. Lõuna-Eestis Altmargi rahulepingu järele Poola valitsuse lõpp, maa läheb Rootsile.

- 1630 a. lahutati Pilistvere kihelkond Põltsamaast.
- 1639 a. lahutati Kolga-Jaani kihelkond Põltsamaast.
- 1696 a. oli kolmeaastase viljaikalduse järele suur näljahäda Põltsamaal. Kõik teeäred olnud surnuid täis.
- 1700 a. oli Põltsamaal 1000 elanikku, neist 300 sakslast.
- 1703 a. põles Põltsamaa loss ja linn maha. Möllas katk. Palju aastaid ei jäänud siia keegi elama.
- 1710 a. Rootsi aja lõpp.

VEENE-AEG 1710—1918.

- 1720 a. kinkis Peeter Suur Põltsamaa lossi Heinrich v. Fickile.
- 1750 a. suri H. v. Fick ja loss sai major v. Lauvile.
- 1750—1789 a. vahel asutati Saksa surnuaed Põltsamaale, alguses maeti Rutikvere ja Lustivere mõisaomanikud ka siia.
- 1750—1771 a. vahel asutati Lilienfeldti surnuaed siia.
- 1764 a. astus Põltsamaal ametisse pastor August Villem Hupel.

- 1766 a. kutsus major Lauv Riiast Põltsamaale dr. med. Peeter Ernst Vilde, kes siia asutas trükikoja.
- 1766 a. andis P. E. Vilde koos pastor A. V. Hupeliga esimese eestikeelse ajalehe „Lüehhike oepetus, mis sees monned head rohhud täeda antakse“...
- 1570—1775 a. vahel asutas J. V. v. Lauv Põltsamaal vasevalamise vabriku, tärklisevabriku, nahaparkimise töökoja ja Rõikale 1774 a. klaasivabriku.
- 1770 a. asutas J. H. Lilienfeldt U.-Põltsamaale puudrivabriku.
- 1782 a. tarvitab A. V. Hupel oma „Topografische Nachrichten“ III k. esimest korda Põltsamaa nime.
- 1780—1782 a. asutati Lauvilt Kamarisse peeglivabrik ja Põltsamaa lossi Portselani vabrik. Sel ajal elas Põltsamaal 1 arst, kaks haavaarsti, siin oli apteek, mitu kuldseppa, 1 pood, 2 advokaati.
- 1819 a. pärisorjusest vabastamine.
- 1826 a. asutati Pajusi (Vahlide) surnuaed.
- 1838—1853 a. Emil Heinrich Aug. Horschelmann Põltsamaal õpetajaks.

- 1835 a. asutati Põltsamaa kihelkonnakool.
- 1844 a. asutati Põltsamaa õigeusu kogudus.
- 1851 a. 23. sept. sündis Anikveres Dr. K. A. Hermann.
- 1853 a. asutati Pajusi Vahli poolt Pisisaare algkool (5. XI). Õpetajad: Jaak Matvei (1853—71), Jaan Epro, Tõnis Rebane, Jüri Hermann, Jch. Lande jne.
- 1855 a. põles Pilistvere kirik maha.
- 1865 a. asutati Põltsamaale Tõnu Cmeli juh. parunakoor.
- 1866 a. Valla kogukonna seadusega loodi alus meie valdadele.
- 1867 a. 15 okt. on kirjutatud Adavere vallavolikogu protokoll, kus otsustati vallamaja ehitada.
- 1869 a. õnnistati Adavere vallamaja sisse.
- 1881 a. 26. aprillil (v. k. j.) asutati Põltsamaa põllu-meeste selts.
- 1837 a. 15 ja 16 sept. oli esimene põllumajanduslik näitus Põltsamaal.

1910 a. 1 märtsil avati Põltsamaa Krediit-Ühisus.

1917 a. 17. XII avati Põltsamaale keskkool.

ISESEISEV EESTI 1918 —

1918 a. 24 veebruaril Eesti iseseisvuse manifesti ilmumine.

1918 a. 27 veebr. vallutasid Saksa okupatsiooni väed Põltsamaa.

1918 a. 26 nov. Põltsamaa kaitseliidu asutamine.

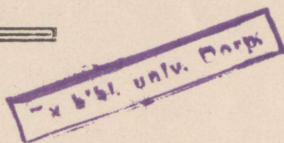
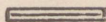
1918 a. 27 nov. lahkusid Saksa okupat. väed Põltsamaalt.

1918 a. 27 det. loodi enamlaste väed esmakordselt Aidust tagasi.

1919 a. 5 jaan. Aidu lahing.

1921 a. kinnitati sisem. poolt Põltsamaa alavi administratiiv piirid.

- 1922 a. peeti I Põltsamaa laulupäev.
- 1923 a. 17 aug. püstitati Põltsamaale Vabadussõjas langenute mälestussammas.
- 1923 a. asutati Põltsamaale Laulu- ja muusikaselts „Leelo“.
- 1925 a. 3. XI esines Põltsamaa alevivolikogu sisem. ees palvega P. alev linnaks muuta.
- 1925 a. 30 mail ilmus 1 number „Põltsamaa Teatajat“.
- 1926 a. 1 juulil nimetati Põltsamaa alev Vabariigi Valitsuse otsusega linnaks.
- 1926 a. Esimene sümboolne tuletoomine Aidu lahingväljalt.

A

7655

155764

E. Michelson'i trükk Põltsamaal. 1931.